

Οι τρεις ανθέλληνες Ιεράρχες - Μια «γιορτή» όνειδος για την ελληνική παιδεία

Οι τρεις Ιεράρχες (Μέγας Βασίλειος, Ιωάννης Χρυσόστομος και Γρηγόριος Ναζιανζηνός), ελάχιστοι γνωρίζουν, ότι δεν είχαν και τις καλύτερες σχέσεις μεταξύ τους. Σύμφωνα και με την επίσημη ιστοσελίδα της Εκκλησίας, υπήρχε μια έριδα ανάμεσά τους, σε σχέση με το ποιος την...έχει πιο μεγάλη...(την πνευματικότητα). Αιώνες αργότερα*, οι «ιερές» αυτές κοκορομαχίες είχαν οδηγήσει σταδιακά μάλιστα και στην δημιουργία ομάδων από φανατικούς οπαδούς του κάθε «πατέρα»: Τους Βασιλείτες, τους Γρηγορίτες και τους Ιωαννίτες.

Ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου, Αλέξιος Α' Κομνηνός, βλέποντας ότι η διαμάχη αυτή, ανάμεσα στις παρατάξεις των φανατικών οπαδών των τριών Ιεραρχών, είχε πάρει επικίνδυνες διαστάσεις (οι διάφοροι θρησκόληπτοι οπαδοί έκαναν πράξη τη ρήση «όπου δεν πίπτει λόγος, πίπτει ράβδος») κι απειλούσε ακόμη και την ενότητα της αυτοκρατορίας, ανέθεσε στον Βυζαντινό συγγραφέα και επίσκοπο Ευχαϊτών, Ιωάννη Μαυρόπου (Μαυρόποδας), να βάλει τέλος σ' αυτήν την διένεξη. Ο Ιωάννης Μαυρόπου, με μια απλή και «μπακαλίστικη» λογική, τους έκανε «3 σε 1». Δηλαδή δημιούργησε μια κοινή γιορτή και για τους τρεις («Γιορτή των γραμμάτων της ελληνοχριστιανικής παιδείας»), έγραψε και μια κοινή ακολουθία η οποία θα ψάλλονταν και για τους τρεις κι έτσι κατάφερε να ηρεμήσει κάπως τα πνεύματα και τα...αίματα των φανατικών οπαδών. Ο Μαυρόπους μάλιστα, τόνιζε ότι οι τρεις Ιεράρχες «Ψευδείς μεν εξέκλιναν Ελλήνων ύθλους, πειθώ δε την τύραννον, ανθρώποις μόνην είλκοντο υφ' ης την αλήθειαν, οι τρεις τονώσαντες, ούτως άπαν σύστημα πιστών, χειρούνται λόγοις και καταπείθουσι».

Αυτά τα ολίγα για το τότε. Ερχόμενοι στην σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα,

ερχόμαστε αντιμέτωποι με την ελληνοχριστιανική προπαγάνδα, η οποία εμφανίζει ούτε λίγο, ούτε πολύ, τους τρεις Ιεράρχες ως Έλληνες και προστάτες των ελληνικών γραμμάτων. Καθιερώθηκαν δε, ως τέτοιοι, μετά την Απελευθέρωση και μάλιστα με την σφραγίδα του νεοσύστατου επίσημου ελληνικού κράτους και της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Αθηνών, το 1842. Βρισκόμαστε ήδη στα πρώτα στάδια της δημιουργίας της ιδέας του ανύπαρκτου «Ελληνοχριστιανικού Πολιτισμού», με τον οποία η Εκκλησία, προσπαθεί να διαγράψει μονοκονδυλιά το ένοχο παρελθόν της (διωγμοί, σφαγές, αφορισμοί, προδοσίες, καταπίεση, οικονομική αφαιμάξη των πιστών κ.ά.). Και δεν περιορίζεται μόνο εκεί, αλλά κάνοντας το άσπρο μαύρο, προσπαθεί να παρουσιάσει εαυτόν ως θεματοφύλακα του ελληνικού γένους (οϊμέ...).

Οι τρεις Ιεράρχες, τιμώνται από την ελληνική Εκκλησία διότι, λέει, «διέσωσαν» τα ελληνικά γράμματα. Το ερώτημα βέβαια που προκύπτει, είναι, από ποιους τα διέσωσαν και πώς; Αφού η ελληνική γλώσσα ήταν, τότε, η επίσημη γλώσσα του γνωστού κόσμου! Επιπλέον, για τί είδους «γράμματα μιλάμε», απ' τη στιγμή που ως γνωστόν οι επιστήμες στο θεοκρατικό Βυζάντιο ήταν υπό διωγμόν, ενώ τα αρχαία ελληνικά συγγράμματα καίγονταν σωρηδόν και δημοσίως; Ο συγγραφέας Τζόζεφ Μακ Κέιμπ μάλιστα έχει κάνει και την εξής θλιβερή διαπίστωση: *«Το Βυζάντιο επί δέκα ολόκληρους αιώνες δεν κατόρθωσε να παράγει ούτε ένα βιβλίο που να διαβάζεται σήμερα από έναν καλλιεργημένο άνθρωπο»*. Και πως να παράγει, αφού ως «γράμματα» τότε θεωρούνταν τα θρησκευτικά συγγράμματα των «πατέρων» της Εκκλησίας και τα λοιπά σκοταδιστικά θρησκευτικά κείμενα;

Ας δούμε όμως πως «υπερασπίστηκαν» τον Ελληνισμό και το Ελληνικό Πνεύμα οι τρεις Ιεράρχες, μέσα απ' τα κείμενά τους (τα πρωτότυπα κείμενα των παραπομπών, για τον οποίο ενδιαφερόμενο, υπάρχουν στην «Ελληνική Πατρολογία») ...

Μέγας Βασίλειος:

«Προσταγή! Μη δειλιάζετε από των ελληνικών πιθανολογημάτων...τα οποία είναι σκέτα ξύλα, μάλλον δε δάδες που απώλεσαν και του δαυλού την ζωντάνια και του ξύλου την ισχύ, μη έχοντας δε ούτε και του πυρός την φωτεινότητα, αλλά σαν δάδες καπνίζουσες καταμελανώνουν και σπιλώνουν όσους τα πιάνουν και φέρνουν δάκρυα στα μάτια όσων τα πλησιάζουν. Έτσι και (των Ελλήνων) η ψευδώνυμος γνώση σε όσους την χρησιμοποιούν».

(«Εις τον προφήτην Ησαΐαν Προοίμιον», 7.196.3)

«Είναι εχθροί οι Έλληνες...διότι διασκεδάζουν καταβροχθίζοντας με ορθάνοιχτο στόμα τον "Ισραήλ". Στόμα δε, λέγει εδώ ο προφήτης (βλ. Ησαΐας Θ': 11) την σοφιστική του λόγου δύναμη, η οποία τα πάντα χρησιμοποίησε για να παραπλανήσει αυτούς που πιστεύουν με απλότητα στον Θεό».

(«Εις τον προφήτην Ησαΐαν Προοίμιον», 9.230.8)

«Δεν πρέπει να παραδώσετε στους αρχαίους (Έλληνες) συγγραφείς το τιμόνι του νου σας, για να σας πάνε όπου αυτοί θέλουν... Οδηγός μας στην εδώ κάτω ζωή είναι η Αγία Γραφή, που η γλώσσα της έχει πολύ μυστήριο... Αν οι δυο διδασκαλίες έχουν κάποια συγγένεια, θα ήταν ωφέλιμη η γνώση και των δυο. Αλλά έχουν και μεγάλη διαφορά. Γι' αυτό, αν τις βάλουμε τη μια πλάι στην άλλη και τις συγκρίνουμε, θα δούμε καθαρά ότι η μια υπερέχει της άλλης (εννοεί ότι υπερέχει η εβραϊκή έναντι της ελληνικής)... Όσοι στα συγγράμματα των αρχαίων Ελλήνων δεν αναζητούν μονάχα τη γλύκα και τη χάρη του λόγου, μπορούν ν' αποκομίσουν και κάποια ωφέλεια για την ψυχή. Πρέπει, λοιπόν, αυτά τα συγγράμματα να τα σπουδάσουμε ακολουθώντας το παράδειγμα των μελισσών. Οι μέλισσες δεν πετάνε σε όλα τα λουλούδια με τον ίδιο τρόπο. Κι όπου καθίσουν, δεν κοιτάνε να τα πάρουν όλα. Παίρνουν μονάχα όσο χρειάζεται στη δουλειά τους και το υπόλοιπο το παρατούν και φεύγουν».

(«Παραινέσεις προς τους νέους όπως αν εξ ελληνικών ωφελούντο λόγων», παρ. 1-4)

[σ.σ.: Ο τίτλος του λόγου, είναι τουλάχιστον παραπλανητικός. Ο Βασίλειος, δεν προτρέπει, αλλά ουσιαστικά αποτρέπει. Αποτρέπει την διάβαση των «επικίνδυνων» -για την ιουδαιοχριστιανική θρησκεία- μονοπατιών της Ελληνικής Παιδείας. Προτρέπει, κατ' ουσίαν, στην «ξερή» και υπό όρους χρήση των ελληνικών γραμμάτων, χρησιμοποιώντας την ελληνική γλώσσα, απλά σαν ένα εργαλείο κατανόησης των θρησκευτικών κειμένων.]

Ιωάννης ο Χρυσόστομος:

«Αν κοιτάξεις στα ενδότερα (των ελληνικών σκέψεων) θα δεις, τέφρα και σκόνη και τίποτε υγιές, αλλά τάφος ανοιγμένος είναι ο λάρυγγας (των Ελλήνων φιλοσόφων), όλα δε είναι γεμάτα ακαθαρσίες και πύον, και πάντα τα δόγματα τους βρίθουν από σκουλήκια... Αυτά γέννησαν και αύξησαν οι Έλληνες, παίρνοντας από τους φιλοσόφους τους... Εμείς όμως, δεν παραιτούμαστε από την μάχη εναντίον τους».

(«Υπόμνημα εις τον άγιον Ιωάννην τον Απόστολον και Ευαγγελιστήν», Ομιλία Ξ', 59.369-370)

«Πού είναι τώρα οι σοφοί των Ελλήνων με τα πυκνά τους γένια, με τους έξωμους χιτώνες τους και με τα παραφουσκωμένα λόγια; Όλη την βάρβαρη Ελλάδα ο σκηνοποιός (ο Παύλος) επέστρεψε (εκχριστιάνισε). Ας είναι ανάμεσά τους κι αυτός ο περιβόητος Πλάτων, που τρεις φορές πήγε στη Σικελία, γεμάτος επίδειξη και

κομπορρημοσύνη, μα κανείς δεν του έδωσε προσοχή. Όμως εκείνος ο σκηνοποιός όχι μόνο στη Σικελία, όχι μόνο στην Ιταλία αλλά και σ' όλη την οικουμένη πέταξε και δεν σκανδάλισε, και είναι φυσικό, γιατί οι διδάσκαλοι δεν καταφρονούνται από την εργασία τους αλλά από τα ψέμματά τους».

(«Ερμηνεία εις την "Προς Ρωμαίους επιστολήν"», 60.407)

«Πόσο κόπιασε ο Πλάτων με τους μαθητές του με το να μας συζητεί περί γραμμής και γωνίας και σημείου και περί αριθμών αρτίων και περιττών και ίσων μεταξύ τους και ανίσων και για τέτοια θέματα λεπτεπίλεπτα ως ο ιστός της αράχνης - διότι αυτά στη ζωή είναι περισσότερο άχρηστα από εκείνα τα υφάσματα- και χωρίς να ωφελήσει πολύ ή λίγο με τις συζητήσεις αυτές εγκατέλειψε έτσι τη ζωή;».

(«Ερμηνεία εις την "Α' Κορινθίους επιστολήν"», Ομιλία Δ', 61.34)

«Οι Έλληνες φιλόσοφοι και ρήτορες, είναι καταγέλαστοι και δεν διαφέρουν από τα παιδιά που λένε ανοησίες. Γιατί δεν μπόρεσαν να πάρουν με το μέρος τους ούτε έναν σοφό η άσοφο, ούτε άνδρα ή γυναίκα, ούτε ένα μικρό παιδί από τόσα έθνη κι από τόσους λαούς, αλλά προκαλούσαν τόσα γέλια τα βιβλία που είχαν γράψει, ώστε, μόλις τα παρουσίαζαν, να εξαφανίζονται, γι' αυτό και χάθηκαν τα περισσότερα... Ποτέ δεν έκαμαν το σωστό, αλλά ήσαν δειλοί, φιλόδοξοι, αλαζόνες και είχαν ασυλλόγιστα πάθη... Ο Ελληνισμός μπορεί ν' απλώθηκε σ' όλη τη γη και να κατέκτησε τις καρδιές των ανθρώπων, καταλύθηκε όμως με την δύναμη του Χριστού και το κήρυγμά μας φυτεύτηκε στις ψυχές των ανθρώπων... Και όσοι ήταν άπιστοι εντυπωσιάστηκαν από την διδασκαλία του Ιησού και περιφρόνησαν την δουλοπρέπεια, την ανελευθερία και την ποταπότητα των Ελλήνων. Όλοι διέκριναν την ευγένεια των μέσων που χρησιμοποιούν οι χριστιανοί, σε αντίθεση με την αισχρότητα των Ελλήνων».

(«Εις τον μακάριον Βαβύλαν και κατά Ελλήνων», παρ. 11-12, 15, 40)

[σ.σ.: Ολόκληρο αυτό κείμενο, είναι ένας λίβελλος εναντίον των Ελλήνων και του Ελληνισμού.]

«Όλα αυτά τα λόγια της ελληνικής μωρίας, είναι παραληρήματα που προκαλούν το γέλιο. Διότι όπως ακριβώς εάν κάποιος αποτολμά να σημαδεύει τον ουρανό με το τόξο του προσπαθώντας να τον κάνει κομμάτια με τα βέλη του ή να αποστερέψει τον ωκεανό με το να τον αδειάζει με τα χέρια του, δεν θα υπάρξει κανένας εύθυμος που δεν θα γελάσει μαζί του, αλλά οι σοβαρότεροι θα χύσουν πολλά δάκρυα (για τα χάλια του). Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, όταν οι Έλληνες μας αντιμιλούν, είναι καλό να γελάς εις βάρος τους και να κλαις για λογαριασμό τους. Διότι αυτοί επιχειρούν πολύ πιο κενόδοξα πράγματα απ' αυτόν που ελπίζει

ότι μπορεί να τραυματίσει τον ουρανό ή να αδειάσει τη θάλασσα».

(«Εις τον μακάριον Βαβύλαν και κατά Ελλήνων», παρ. 21)

«Όπου η μνήμη των μαρτύρων, εκεί και η ντροπή των Ελλήνων».

(«Εις τον άγιον ιερομάρτυραν Βαβύλαν», παρ. β')

«Όσο πιο βάρβαρο ένα έθνος φαίνεται και της ελληνικής απέχει παιδείας, τόσο λαμπρότερα φαίνονται τα ημέτερα...».

(«Υπόμνημα εις τον άγιον Ιωάννην τον Απόστολον και Ευαγγελιστήν», Ομιλία Α', 59.31)

«Τα παιδιά να υπακούτε στους γονείς σας σύμφωνα με το θέλημα του Κυρίου... Εκτός κι αν ο γονέας είναι Έλληνας...».

(«Προς Εφεσίους επιστολήν», Ομιλία ΚΑ', παρ. α')

«Τι όμως, άγιος είναι ο ναός του Σεράπιδος διά τα βιβλία; (αναφέρεται στα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης που υπήρχαν στην Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας) Μη γένοιτο! Αλλ' εκείνα μεν (τα ιουδαϊκά αυτά βιβλία) έχουν την δική τους αγιότητα, στον τόπο όμως (στο Σεράπειο δηλαδή) δεν την μεταδίδουν...αλλά δαίμονες οικούσι τον τόπον...μάλλον δε και αυτών (των Ελλήνων) όντων δαιμόνων...και παρ' αυτών (των Ελλήνων) στέκει εκεί βωμός απάτης άόρατος, εις τον οποίον ψυχάς ανθρώπων θυσιάζουσι... Κατάλαβε λοιπόν και φανέρωσε (διέδωσε) ότι δαίμονες κατοικούν εκεί».

(«Λόγοι κατά Ιουδαίων», Λόγος Α', παρ. στ')

«Κανένας δεν πρέπει να δίνει στα παιδιά του ονόματα των (Ελλήνων) προγόνων του, του πατέρα, της μητέρας, του παππού και του προπάππου, αλλά να δίνει τα ονόματα των δικαίων (δηλ. εβραϊκά, της Παλαιάς Διαθήκης), των μαρτύρων, των επισκόπων και των αποστόλων».

(«Περί κενοδοξίας και όπως δει τους γονέας ανατρέφειν τα τέκνα»)

«Που είναι τώρα τα έργα του Πλάτωνα, του Πυθαγόρα και των Αθηναίων (φιλοσόφων); Οι ψαράδες (Απόστολοι) και ο σκηνοποιός (Παύλος) διέδωσαν το έργο τους όχι μόνο στην Ιουδαία, αλλά και στη γλώσσα των βάρβαρων, κάτι που οι Έλληνες μόνο στον ύπνο τους θα φαντάζονταν».

(«Ομιλία Η', λεχθείσα εν τη εκκλησία τη επί Παύλου, Γότθων αναγνόντων, και πρεσβυτέρου Γότθου προομιλήσαντος», παρ. α')

«Αφανίσαμε από προσώπου γης κάθε ίχνος παιδείας, τέχνης και φιλοσοφίας του αρχαίου κόσμου».

(«Ο ανθελληνισμός στα πατερικά και εκκλησιαστικά κείμενα» [Γεώργιος Σιέττος])

[σ.σ.: Αδιαμφισβήτητο «επίτευγμα», με πολύ γνωστό παράδειγμα εφαρμογής τον φόνο της Ελληνίδας φιλοσόφου Υπατίας.]

Γρηγόριος Ναζιανζηνός ο Θεολόγος:**

«Η μητέρα μου πρόσεχε να μη φιλήσουν τα χείλη μου ελληνικά χείλη, να μην αγγίξουν τα χέρια μου ελληνικά χέρια και ούτε ελληνικά τραγούδια να μολύνουν τα αφτιά και την γλώσσα μου».

(«Επιτάφιος εις τον πατέρα, παρόντος Βασιλείου», παρ. ι')

«Οι αμόρφωτοι (Έλληνες) φιλόσοφοι, ενώ μυθολογούσαν για τα άστρα και δημιούργησαν την αστρολογία, δεν κατάφεραν να εξηγήσουν πως μας διοικεί ο Θεός».

(«Λόγος προς αστρονόμους»)

«(Η βάπτισμα του Ιησού), δεν είναι μυστήριο απατηλό, ούτε ελληνική απάτη και μέθη. Είναι μυστήριο θείο και λαμπρό».

(«Εις τα Άγια Φώτα», παρ. α')

«Η σοφία των Ελλήνων είναι τύφος... Οι Έλληνες είναι αλαζόνες...δεισιδαίμονες...αυθάδεις...».

(«Εις Ηρώνα τον φιλόσοφον»)

«Ποίος Ευκλείδης εμιμήσατο ταύτα, γραμμαίς εμφιλοσοφών ταις ουκ ούσαις, και κάμνων εν ταις αποδείξεσι; Τίνος Παλαμήδους τακτικά κινήματά τε και σχήματα γεράνων, ως φασι, και ταυτά παιδεύματα κινουμένων εν τάξει, και μετά ποικίλης της πτήσεως; Ποίοι Φειδίαι και Ζεύξιδες και Πολύγνωτοι, Παρράσιοι τε τινες και Αγλαοφώντες, κάλλη μεθ' υπερβολής γράφειν και πλάττειν ειδότες;».

(«Λόγος θεολογικός Β', περί Θεολογίας», παρ. 25)

Τέλος, για να τελειώνει και η ιστορία ελληνοχριστιανικής φαντασίας, σε ότι αφορά την ελληνικότητα των τριών Ιεραρχών, κανένας απ' αυτούς δεν ήταν Έλληνας, ή τουλάχιστον δεν μπορεί να ειπωθεί κάτι τέτοιο με βεβαιότητα. Ο Μέγας Βασίλειος και ο Γρηγόριος Ναζιανζηνός (επονομαζόμενος και «Θεολόγος») ήταν Καππαδόκες. Η δε καταγωγή του Ιωάννη Χρυσόστομου, ο οποίος γεννήθηκε στη Συρία, είναι αδιευκρίνιστη και εντελώς αυθαίρετα παρουσιάζεται ως Έλληνας. Το ότι η μητέρα του είχε ελληνικό όνομα (Ανθούσα) δεν σημαίνει απολύτως τίποτε, καθώς ήταν συνηθισμένη πρακτική την εποχή εκείνη, οι Εβραίοι να λαμβάνουν ελληνικά ονόματα. Δεν ήταν όμως καθόλου συνηθισμένο, Έλληνες

να λαμβάνουν εβραϊκά ονόματα και μάλιστα από τη στιγμή της γέννησής τους, όπως ο Ιωάννης (το «Ιωάννης» είναι εβραϊκό όνομα [βλέπε εδώ]). Το όνομα της θείας του, ήταν επίσης εβραϊκό (Σαββία), ο δε πατέρας του, έφερε το ρωμαϊκό στρατιωτικό τίτλο «Σεκούνδιος» και οι ρωμαϊκοί τίτλοι, αλλά και τα ρωμαϊκά ονόματα επίσης, ήταν κάτι συνηθισμένο στους Εβραίους τότε (π.χ. ο Σαούλ που έγινε Παύλος). Το πιο πιθανόν λοιπόν, για τον Χρυσόστομο, και με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία, είναι πως ήταν Εβραίος χριστιανός.

*** Δώστε βάση να δείτε τι αρλούμπες αναγράφονται στην ιστοσελίδα της Εκκλησίας και στο συγκεκριμένο κείμενο που αφορά το τέλος της διαμάχης των τριών Ιεραρχών: *«Οι ίδιοι οι άγιοι έδωσαν τέλος στη διαμάχη εμφανιζόμενοι στο θεοσεβή, ενάρετο και προικισμένο με πλούσια χαρίσματα ιεράρχη Ιωάννη Μαυρόποδα, επίσκοπο Ευχαϊτών, λέγοντάς του ότι μεταξύ τους δεν υπήρχε αντιδικία και να ενεργήσει τα δέοντα για να σταματήσει η επικίνδυνη για την ενότητα της Εκκλησίας διαμάχη».***

Οι τρεις Ιεράρχες έζησαν τον 4ο αιώνα μ.Χ. Ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός διατέλεσε αυτοκράτορας του Βυζαντίου μεταξύ στα τέλη του 11ου αιώνα μ.Χ. και αρχές του 12ου. Ο Ιωάννης Μαυρόπουλος έζησε κι αυτός τον 11ο αιώνα μ.Χ. (τον πρόλαβε τον Αλέξιο). Μιλάμε δηλαδή για μια απίστευτη -και ανεπίτρεπτη- χρονική ακροβασία της Εκκλησίας, μόνο και μόνο για να παρουσιάσει το παραμυθάκι της, όσο το δυνατόν πιο όμορφο, γεμάτο καλοσύνη και ομόνοια. Εκτός κι αν εννοείται ότι εμφανίστηκαν «θαυματουργικώς», οπότε δεν μας εκπλήσσει τίποτε. Αν και είναι απορίας άξιον, πως τόσοι αιώνες οι «άγιοι» δεν έκαναν κάτι για να σταματήσουν τις έριδες κι όταν το αποφάσισαν, χρειάστηκαν...διαμεσολαβητή.

****** Ο Γρηγόριος, σε σχέση με τους άλλους Ιεράρχες, εμφανίζεται λιγότερο ανθέλληνας, αν και η ακόλουθη διαπίστωσή του (που θυμίζει Τερτυλλιανό), σε απλά ελληνικά, μπορεί να προβληματίσει, ακόμα και τον πιο καλόπιστο χριστιανό, ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής: *«Τίποτα δεν μπορεί να επιβληθεί καλύτερα στον κόσμο από τη μωρολογία· όσο λιγότερο καταλαβαίνουν κάτι, τόσο περισσότερο το θαυμάζουν»!* («Ἐπειδὴ τὸ μὲν ῥαδίως ληπτὸν, ἅπαν εὐκαταφρόνητον· τὸ δὲ ὑπὲρ ἡμᾶς, ὅσω δυσσεφικτότερον, τοσοῦτω θαυμασιώτερον· καὶ γυμνάζει τὸν πόθον ἅπαν τὸ διαφεῦγον τὴν ἔφεισιν» [«Περὶ φιλοπρωχίας», παρ. λγ']).
